Grigore Constantinescu

Oraşul

ŞTEFĂNEŞTI

PITEŞTI MMXV

ŞTEFĂNEŞTI

COMPONENŢĂ: Oraşul este format din 8 cartiere/sate: **Ştefăneşti**; Enculeşti; Goleşti; Izvorani; Ştefăneştii Noi; Valea Mare-Podgoria; Viişoara; Zăvoi.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDEŢULUI: 6 km.
SUPRAFAŢĂ: 56,7 km^2.
POPULAŢIE: 14.541 locuitori [7.069 M + 7.472 F] (2011).

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Goleşti – 1452 [6960] august 5 (DRH, B, ŢR, vol. I, doc. 108)• **Izvorani** – 1493 [7001] iunie 16 (DRH, B, ŢR, vol. I, doc. 241)• **Ştefăneşti** – 1452 [6960] august 5 (DRH, B, ŢR, vol. I, doc. 108)• **Ştefăneşti în Podgorie** – 1508 [7017] noiembrie 1 (DRH, B, ŢR, vol. II, doc. 60)• **Valea Mare-Podgoria** –1597 septembrie 1 - 1598 august 31 [7106] (DIR, XVI, B, ŢR, vol. VI, doc. 306).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satelor Golești și Ștefănești.

Așezările sunt atestate documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Vladislav al II-lea la 5 august 1452, prin care se confirmă boierilor săi: Badea, Vlaicu și Radu proprietatea a „jumătate din Golești și Ștefănești.

Sit arheologic: Existenţa anterioară a unor comunităţi umane pe teritoriul actual este atestată prin monede geto-dacice din sec. I a. H. descoperite dispersat în aria satului Valea Mare, iar, la Ştefăneşti, printr-un topor de piatră databil în aceeaşi perioadă. Un depozit medieval din secolul XVII, compus din 27 de tipsii şi un capac de cazan aparţinând marelui vistier Stroe Leurdeanul şi marelui armaş Dragomir din Plăviceni a fost descoperit, în 1965, la Ştefăneşti.

TOPONIMIE:

- **Enculeşti** – toponim format pe baza eponimului *Iancu*, denumind pe descendenţii acestuia: *Ienculeşti* (iniţiala elidându-se) + sufixul colectiv *–eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării.
- **Goleşti** – toponim format pe baza eponimului *Golea* (derivat prin afereză din *Grigore*) + sufixul colectiv *–eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării. Tradiţia orală locală explică toponimul prin apelativul *gol*.
- **Izvorani** – toponim topografic format pe baza apelativului *izvor* + sufixul *–ani*, care indică apartenenţa locală.
- **Ştefăneşti** – toponim format pe baza eponimului *Ştefan* + sufixul colectiv *–eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării.
- **Ştefăneştii Noi** – toponim reflectând, prin determinativul *Noi*, constituirea ulterioară a unei aşezări în apropierea localităţii existente, Ştefăneşti. Denumirea cartierului anterioară anului 1968 – **Florica** – provenea de la numele fiicei lui I. C. Brătianu, moartă în fragedă copilărie.
- **Valea Mare-Podgoria** – toponim topografic compus din apelativul *vale* ≈ „loc larg între două dealuri; apă curgătoare”; determinativul *Podgorie* are semnificaţia de „zonă cultivată cu viţă de vie”.
- **Viişoara** – toponim evocând natura terenului pe care a fost constituită aşezarea; diminutival din substantivul *vie*.
- **Zăvoi** – toponim topografic cu sens de „pădurice pe malul unei ape; luncă”; la origine, slav. *zăvoj*.

SPECIFIC ETNOCULTURAL:

Arhitectură populară tradiţională caracteristică zonei Muscel. Prin structura lor, casele reflectă ponderea unor ocupaţii tradiţionale în economia gospodăriilor din localitate. Necesităţi de ordin economic au impus construirea, sub camerele de locuit, a pivniţei utilizate ca depozit pentru produsele pomicole sau viticole. În situaţia locuinţelor ridicate pe un soclu înalt de piatră, pivniţa avea dimensiuni ce corespundeau spaţiului camerei sub care era plasată, sau spaţiului destinat integral locuinţei. La Casa Chiliment − construcţie reprezentativă pentru arhitectura locală, transferată în secţia în aer liber a Muzeului pomiculturii şi viticulturii din România organizat la Goleşti, parterul este construit din piatră, tehnica „lăcriţelor" fiind parţial utilizată. Gârliciul, amplasat sub sală, precede pivniţa dispusă sub spaţiul destinat camerelor de locuit, prevăzută cu uşi masive din lemn, demontabile, pentru a asigura depozitarea butoaielor cu vin. Nivelul superior construit din cărămidă are sală cu parapet. Accesul este asigurat pe o scară mascată de parapet, cu deschiderea pentru uşă practicată în peretele frontal al soclului, ca, de altfel şi deschiderea pentru intrare în gârlici blocată de o uşă dublă, grilată, confecţionată din lemn de stejar.

Portul popular tradiţional se circumscrie, prin caracteristicile sale, portului popular muscelean.

În domeniul artei populare, s-au remarcat, în fazele finale ale concursurilor naţionale organizate în perioada anilor 1956–2006, creatorii din localitate care au obţinut premii ori menţiuni pentru confecţionarea portului popular şi a ţesăturilor de interior: Maria Băjenaru, Lucia Bucşan, Gheorghiţa Manole, Ioana Radu; maşină de tors borangic: Ion Bocioroagă.

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, elemente de particularizare locală prezintă dansurile: Boereasca, Chindia, Ciuleandra.

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚Biserica de lemn «Sf. Nicolae» Enculeşti –[▲]– construită în cătunul Ploscaru, punctul Gurgui sau Vărgălău, de jupan Nica şi sora sa, monahia Marta, în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu [1688-1714], a fost strămutată şi „preînnoită" de obştea satului, în 1786. O reparaţie radicală s-a întreprins în cursul anilor 1968-1970; ultima restaurare de amploare fiind efectuată prin strădania preotului Ioan Relu Zinculescu, în 1995.

Biserica de lemn se particularizează prin supradimensionarea laterală a naosului în raport cu pronaosul şi prin proscomidiarul extins din decroşul absidei. Sistemul de îmbinare a bârnelor în „coadă de rândunică" conferă soliditate structurii absidei, iar aderarea suportului de pictură s-a asigurat prin aşchierea suprafeţei bârnelor constituente ale pereţilor.

Pridvorul deschis, cu acoperiş în două ape şi fronton triunghiular, amplifică maiestuozitatea monumentului, iar decorul ancadramentului accesului în naos reflectă preocupări de ordin estetic ale meşterilor cruceri. Pictura murală a fost refăcută în altar [1970].

✚Biserica «Sf. Nicolae»+«Cuvioasa Paraschiva» Enculeşti [1934-1961]~ctitorită, cu eforturi considerabile, de către enoriaşi, cu osârdia preoţilor din sat şi a episcopului Iosif Gafton al Râmnicului şi Argeşului •intervenţii: refacerea acoperişului [1969]; subzidire [1994] •pictură murală: Stan Hermeneanu, Dumitru Oneaţă [1962].

✚Biserica «Naşterea Sf. Ioan Botezătorul» Florica –[▲]– amplasată în parcul de la Florica, la 296 m altitudine, a fost ctitorită în cursul anilor 1909-1912, conform planului arh. Lecomte du Noűy, cu cheltuiala renumitei familii boiereşti a Brătienilor.

Monumentala biserică este construită din piatră de Albeşti, pe un plan în formă de cruce, cu abside semicirculare, în interior şi poligonale, la exterior; pridvor deschis cu arcade trilobate susţinute pe coloane cu capitel ornamentat şi stâlpi de colţ; turlă hexagonală pe bază pătrată deasupra naosului. Acoperită iniţial cu tablă groasă de alamă (luată, ca pradă de război, de forţele germane de ocupaţie, în 1916), ulterior, cu olane de ceramică [1921]. Biserica fiind amplasată în declivitatea terenului, accesul în pridvor se face pe o scară din piatră de Albeşti delimitată de balustrade ajurate „într-o dantelărie de modele", sprijinite pe colonete. Decorul exterior este format din brâu supramedian în torsadă care împarte paramentul în ocniţe şi panouri încadrate de pilaştri. Biserica n-a fost pictată în interior,

deoarece pereţii sunt construiţi din piatră. Pictura murală din exterior este executată în registrul ocniţelor dispuse între brâu şi streaşină, fiind înfăţişaţi profeţii Vechiului Testament şi filozofi, iar, pe latura vestică, patronul spiritual al bisericii: „SIB" încadrat de „SAPP". Sfinţirea bisericii a fost oficiată la 19 mai 1921. În subsolul bisericii-necropolă, devenit memorial al familiei Brătienilor, „veşniceşte amintirea" marilor oameni politici ai României moderne: Dumitru C. Brătianu [1817-1892], Ion C. Brătianu [1821-1891], Ion I. C. Brătianu [1864-1927], Vintilă I. C. Brătianu [1867-1930], Constantin/Dinu I. C. Brătianu [1866-1951], Gheorghe I. Brătianu [1898-1953] – ultimii doi murind „neclintiţi în credinţa lor", în închisoarea comunistă de la Sighetul Marmaţiei.

✚Biserica «Sf. Treime» Goleşti –[▲]– remarcabil monument de arhitectură medievală, înălţat, potrivit pisaniei, „cu toată cheltuiala marelui vistier Stroe Leurdeanu şi a jupânesei lui, Vişa, în zilele lui Matei Basarab, în anul 1646"; biserica a fost edificată de echipa meşterului pietrar moldovean Stoica, numele său fiind inscripţionat pe contrafortul din colţul nord-vestic al construcţiei. În timpul devastatorului cutremur din 16 octombrie 1802, turlele bisericii de deasupra pronaosului şi naosului s-au dărâmat. Un puternic incendiu a afectat considerabil, în 1821, tâmpla şi pictura murală originară. Biserica a fost reparată în: 1821, 1946, 1956-1958.

Biserica are plan dreptunghiular cu altar semicircular în interior şi poligonal în exterior; contraforturile exterioare (două la faţada vestică şi două dispuse lateral), precum şi lipsa turlelor conferă particularităţi arhitecturale evidente edificiului ecleziastic. Interiorul bisericii este compartimentat în: pronaos, naos şi altar, naosul fiind separat de pronaos prin zid plin, străpuns de o deschidere – element specific arhitecturii secolelor anterioare, întrucât, în celelalte biserici din epocă, se generalizase sistemul arcadelor sprijinite pe stâlpi.

Iconostasul din lemn de tisă sculptat şi policromat, care separă altarul de naos, prezintă un amplu registru decorativ format din motive ornamentale predominant vegetale, remarcându-se şi prin icoanele împărăteşti [sec. XVII], autentice capodopere ale artei iconografice. Decoraţia sculptată la ancadramentele uşilor şi ferestrelor este opera meşterului Stoica. Pictura murală originară, afectată de incendiul din 1821, se conservă fragmentar la proscomidiar.

Biserica este necropola familiei boierilor Goleşti, în pronaos, fiind îngropaţi marii cărturari Iordache şi Dinicu Golescu, Zinca Golescu, Ştefan, Radu şi Nicolae – trei dintre „fraţii Goleşti" ş. a.

În patrimoniul bisericii, se află icoane pictate pe lemn în secolele XVII-XVIII – unele picturi fiind depreciate printr-o „recondiţionare" empirică, uşi împărăteşti, jilţ arhieresc sculptate artistic în lemn, în manieră brâncovenească. În altarul bisericii, fondatorii Societăţii literare: „Dinicu Golescu, Ion Heliade Rădulescu şi Stanciu Căpăţâneanul au jurat ca nicio picătură de sânge să nu întineze ducerea la îndeplinire a obiectivelor patriotice: înfiinţarea de şcoli în limba română, tipărirea de cărţi şi deschiderea unui teatru naţional românesc.".

✚Biserica de lemn «Sf. Nicolae» Drăguţeşti –[▲]– datată 1814 (prin incizie, pe peretele exterior al pronaosului), a fost construită în satul Drăguţeşti, comuna Cotmeana, cu „osârdia" ctitorilor: Drăguţ, Constantin, Drăguşin, Badea, Nicolae, Pătru ereu şi Stoica diacon, fiind strămutată, în anul 1968, pe terenul Muzeului pomiculturii şi viticulturii din România. Biserica se înscrie, ca plan, într-un patrulater alungit cu absida altarului poligonală, decroşată, având un pridvor deschis caracteristic arhitecturii populare zonale, pridvor ai cărui stâlpi şi fruntarii poartă pecetea dragostei de frumos a crucerilor: Marin, Mihai, Tănase, Dumitru, Barbu, Şerban, Constantin, Stanciu şi Enache, ale căror nume sunt dăltuite în pridvor. Decoraţia exterioară este formată dintr-un brâu median în formă de torsadă; fruntar decupat în motive florale. Monumentul sporeşte tezaurul de frumuseţe al Muzeului în aer liber – aşezământul de cultură de la Goleşti, izvorât din conştiinţa perenităţii poporului nostru.

✚Biserica «Sf. Nicolae» Izvorani –[▲]– a fost ctitorită de familiile Pătruţeşti şi Gamiloiu din Ştefăneşti, în 1836-1838. Biserica a fost „refăcută", în 1910-1911, de meşterul Mihai Molnar din Cioceşti-Bârla; fiind supraînălţată cu un metru; reparată în anii: 1943, 1970, 1995. De plan dreptunghiular, cu absida altarului semicirculară, pridvor

subdimensionat, retras din planul pronaosului, biserica are o turlă-clopotniţă octogonală, deasupra pronaosului şi o turlă octogonală, peste naos. Pictura murală în ulei, realizată de Gheorghe Belizarie şi St. Hermeneanu-Govora, în 1919, a fost „recondiţionată" [1943], „spălată" [1975], restaurată [1995]. Pe peretele vestic al pronaosului, se află portretul regelui Ferdinand I şi al reginei Maria.

✚**Biserica** «Naşterea Sf. Ioan Botezătorul»+«Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul» **Ştefăneşti-Vale** –[▲]– a fost ctitorită, în anul 1627, de slugerul Muşat şi soţia sa, Despina. Biserica a fost „renovată etapizat": înlocuirea clopotniţei de zid cu una de lemn [1877]; adăugarea pridvorului [1925]; reparaţii la şarpanta acoperişului, streaşina mărindu-se cu circa un metru, prin osârdia preotului Gheorghe Gârbea [1998]. Biserica are un plan dreptunghiular, cu absida altarului poligonală la exterior şi semicirculară în interior; pridvor închis, subdimensionat; turlă deasupra naosului şi clopotniţă peste pronaos. Decoraţia exterioară este formată din panouri dreptunghiulare, în registrul inferior.

Pictura murală în ulei executată, în 1910, de Nicolae Tomescu şi Haralambie Nedelescu, a fost restaurată de Nicolae Stoica şi G. Albani [1971-1972]. În patrimoniul bisericii, se păstrează icoanele împărăteşti pictate de Voicu, zugrav din Piteşti. Pe peretele vestic al pronaosului, sunt pictate portretele regelui Carol I şi mitropolitului Atanasie Mironescu.

✚**Biserica** «Sf. Dumitru» **Târgu-Dealului** –[▲]– amplasată în centrul civic al localităţii, a fost ctitorită de către egumenul Mănăstirii Argeşului, Partenie, în anul 1784, ca metoc al catedralei de la Curtea de Argeş. Slujitor fiind episcopul Ilarion al Argeşului, „sfetnic de taină" al lui Tudor Vladimirescu, eteriştii „pun tunul pe biserică, pricinuindu-i pagube"; părăginită [1821-1829], refăcută; avariată de cutremurul din 1888 şi de bombardamentele germane din toamna 1916, a fost renovată de Ionel Brătianu şi de enoriaşi [1922-1925]; avariată de cutremurul din 1977, consolidată [1977-1979]; afectată de cutremurul din 1986; ultimele reparatii au fost efectuate prin osârdia preotului paroh Dumitru Nistor.

Biserică de plan dreptunghiular şi altar semicircular; pridvor închis cu arcade semicirculare sprijinite pe stâlpi; turlă octogonală pe bază pătrată deasupra pronaosului. Între altar şi naos, tâmplă de zid cu două registre de icoane, uşi împărăteşti şi diaconeşti decorate cu ornamente viticole şi cu profil trilobat, în partea superioară; naosul este separat de pronaos printr-o arcadă susţinută pe stâlpi laterali. Decor exterior format dintr-un tor flancat de cărămizi dispuse în „dinţi de fierăstrău". Clopotniţă de plan pătrat, cu portal în arcade. Pictura murală executată de un anonim [1784]; restaurată de D. G. Ştefănescu [1925-1927]; repictată de Ioan Diaconu şi Florian Cazangiu [1980-1982].

✚**Biserica** «Sf. Ioan Bogoslov» **Valea Mare-Podgoria** –[▲]– construită în anul 1763; ctitorită de obştea monahală a Mănăstirii Vieroş, în frunte cu egumenul Nichifor. Arsă de turci, în timpul războiului ruso-turc [1769-1774], a fost reparată şi extinsă, cu cheltuiala popii Matei şi a mahalagiilor din Piteşti, în 1781, adăugându-i-se pridvorul; reparaţii ulterioare: 1924 (refacerea acoperişului), 1964 (consolidarea construcţiei prin subzidire).

De plan dreptunghiular, cu absidă poligonală decroşată, pridvor deschis cu arcade în plin cintru sprijinite pe coloane şi coloane angajate în masive de zidărie, biserica nu are turlă. Decoraţia arhitecturală formată din: toruri paralele, cornişă zimţată; ancadrament de piatră al accesului în pronaos. Din pictura în frescă executată, în 1781, de un anonim, se conservă portretul voievodului Ţării Româneşti, Alexandru Ipsilanti.

✚**Biserica** «Naşterea Maicii Domnului» **Valea Mare-Podgoria** –[▲]– construită, în 1685, cu cheltuiala jupanului Necula şi a jupaniţei Ancuţa Ghimpenescu din Piteşti. Iniţial, a fost schitul „Gura Văii Mari", metoc al Mănăstirii Vieroş. Biserica a fost renovată în 1854, planul fiind extins, în 1904, prin adăugarea pridvorului, reparată în: 1931, 1945 (includerea vechiului pronaos în naos), 1967, 1977. Biserica are un plan dreptunghiular, cu absidă decroşată, semicirculară în interior şi poligonală în exterior, pridvor închis; turlă-clopotniţă octogonală de lemn. Tâmplă de zid de factură barocă, în formă triunghiulară, ondulată. Decoraţia exterioară compusă dintr-o cornişă zimţată. Pictura în tempera în stil neobizantin [1904], restaurată: 1931, 1945, 1967, 1980. Actuala pictură

murală a fost realizată de Ion Savu, originar din Săpata [1991]. În tabloul votiv, sunt înfăţişaţi: jupan Nicula, jupaniţa Ancuţa Ghimpeţeanu; episcopul Argeşului, Calinic. La nord de biserică, se află Crucea de mormânt a romancierului Liviu Rebreanu, înhumat aici, între 1 septembrie – 15 noiembrie 1944.

Cruci de piatră: **Enculeşti**: 1740-1741 [7249] –[▲]– în curtea bisericii de lemn ■~**Goleşti**: 1597 [7105] iunie 12 –[▲]–; 1722 [7230] martie 6– [▲]–; 1757-1758 [7266] –[▲]–; 1758-1758 [7267] –[▲]– în sectorul în aer liber al Muzeului pomiculturii şi viticulturii din România; 1665 [7173] iunie 20 –[▲]– în parcul conacului Goleştilor ■~**Ştefăneşti**: 1628-1629 [7137] –[▲]–; 1730 [7239] ianuarie 1-septembrie 3 –[▲]–; 1848 –[▲]– în curtea Bisericii Ștefăneşti Vale; 1632/1654 –[▲]– în faţa căminului cultural; XVII –[▲]– lângă şoseaua Bucureşti-Piteşti, la ramificaţia spre Goleşti; 1716-1717 [7225] –[▲]– lângă Stadionul „Dacia"; XVIII –[▲]– în livada Fermei pomiviticole Valea Mare.

Monumente eroi: **Enculeşti** [1916-1918; 1941-1945]; autor: I. Georgescu (1972) – lângă Biserica Enculeşti ■~ **Ştefăneşti** [1916-1918; 1941-1945] – lângă Biserica Ştefăneşti ■~ **Ştefăneşti** [1916-1918]; autor: N. Kaghiorghis (1923) – lângă Primăria oraşului Ştefăneşti ■~ **Valea Mare-Podgoria** [1916-1918] – lângă Biserica Valea Mare-Podgoria.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 322 locuitori ai comunei Ștefănești, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Războiul de independență [4], Primul război mondial [217], Al doilea război mondial [101].

Momente de istorie locală

În cursul Primului război mondial , la 13 noiembrie 1916, în conacul boierilor Golești din Golești, a fost instalat „cartierul general" al Corpului 1 Armată, care, însă, după numai 48 de ore, va fi transferat, din ordin operativ, la Găiești, în spatele frontului, amenajându-se, în zonă, o linie de apărare de către trupele Diviziei 14 Infanterie. În 17 noiembrie 1916, două brigăzi inamice de infanterie atacă pozițiile de apărare penetrându-le, cu toată opoziția eroică a batalioanelor de sub comanda maiorilor Ionescu și Popescu, trupele române fiind silite să se replieze pe un nou aliniament de apărare.

MEMENTO:

CONACUL GOLEŞTILOR –[▲]– Ctitorie a marelui vistier Stroe Leurdeanu şi a soţiei sale, Vişa, clădirea conacului a fost construită în anul 1640, de echipa meşterului Stoica, al cărui nume este inscripţionat pe ancadramentul ferestrei vestice a demisolului. La cumpăna secolelor al XVIII-lea şi al XIX-lea, planul a fost extins cu o verandă, trei camere în partea posterioară şi o sală la etaj. În 1942-1943 şi 1958, s-au efectuat ample lucrări de restaurare a ansamblului medieval.

Iniţial, clădirea conacului prezenta un plan dreptunghiular şi două niveluri: beci boltit sprijinit pe arce dublouri cu pilaştri de zidărie şi parter cu sală centrală încadrată de camere. Cerdac deschis pe două laturi în colţul de nord-est cu arcade în plin cintru susţinute pe coloane. Planul actual cuprinde, în plus, trei camere în partea posterioară (cu pivniţe) şi verandă. Accesul la sala de la etaj se face pe o scară în spirală.

Ansamblul fortificat de la Goleşti este format, în afara clădirii centrale, din: bolniţă, clădirea Școlii slobode obşteşti, foişorul de deasupra porţii de intrare – situate pe latura sudică; baia turcească, anexe – pe laturile de nord şi vest; zidul de incintă prevăzut, la colţuri, cu turnuri circulare de apărare, acoperite cu cupole.

Devenit muzeu, Conacul Goleştilor evocă, prin exponate unice, importanţa boierilor Goleşti în istoria neamului românesc. În clădirea principală şi în atenansele de pe latura vestică, s-a organizat o secţie memorial-istorică relevând „Rolul şi locul Goleştilor în lupta pentru unitate şi independenţă naţională, pentru propăşire culturală şi socială a poporului român". În fosta clădire a Școlii slobode obşteşti, înfiinţate, la 1 mai 1826, de către cărturarul luminist Dinicu Golescu, s-a amenajat o expoziţie consacrată contribuţiei Goleştilor la dezvoltarea învăţământului românesc.

Foişorul de la intrare evocă prezenţa în conac a „Domnului poporului" Tudor Vladimirescu, care a trăit, în 18-21 mai 1821, la Goleşti, ultimele sale zile de libertate. În clădirea de pe latura nordică, s-a organizat o expoziţie de artă populară, valorificându-se tezaurul etnografic zonal.

În faţa conacului, este amplasat bustul din calcar „Dinicu Golescu", opera sculptorului Ion Dămăceanu [1966], iar, în parc, „Catrina" – sculptură de Constantin Popovici [1966]. În incintă, sunt expuse, într-o rotondă, busturile revoluţionarilor paşoptişti: Al. G. Golescu, Al. C. Golescu, Radu C. Golescu, Nicolae C. Golescu, Ştefan C. Golescu, Nicolae Bălcescu.

Ansamblul feudal fortificat de la Goleşti a fost leagănul unor patrioţi înflăcăraţi care „şi-au înscris numele cu ascuţişul sabiei şi al minţii" în istoria pământului românesc.

MUZEUL POMICULTURII ŞI VITICULTURII DIN ROMÂNIA –[▲]– Amenajat, începând cu anul 1966, la nord de Conacul Goleştilor, muzeul prezintă sintetic, prin gospodării reprezentative şi construcţii specializate, caracteristicile principalelor zone pomicole şi viticole ale ţării, constituind nu numai un original obiectiv turistic, ci şi un autentic centru de documentare care vizează aceste ocupaţii tradiţionale ale poporului implicând stabilitate şi continuitate de locuire în spaţiul de existenţă multimilenară al neamului românesc. Muzeul în aer liber ilustrează, prin monumente de arhitectură, instalaţii specializate şi obiecte autentice de inventar pomicol şi viticol, diversitatea lor zonală determinată de factori social-istorici.

Au fost reprezentate, prin gospodării complexe, principalele zone pomicole şi viticole din perimetrele judeţelor istorice: Alba, Arad, Argeş, Bacău, Banat, Bistriţa-Năsăud, Braşov, Buzău, Constanţa, Dâmboviţa, Dobrogea, Dolj, Gorj, Hunedoara, Maramureş, Mehedinţi, Muscel, Olt, Prahova, Teleorman, Timiş, Vaslui, Vâlcea, Vrancea, Suceava.

Muzeul în aer liber consacrat pomiculturii şi viticulturii din România cuprinde unităţi gospodăreşti tipice zonelor menţionate, precum şi sectorul construcţiilor specializate, în componenţa acestora, fiind amplasate: 33 de case de locuit, 24 pivniţe şi crame, 10 poverne, 3 cuptoare de prune, teascuri, magazii, hambare, cămări, jimniţe şi alte anexe gospodăreşti (grajduri, pătule, şuri, şopruri, coteţe, cocine), imaginea unui sat tradiţional românesc fiind accentuată de: Biserica de lemn din Drăguţeşti-Argeş, Şcoala primară din Comăneşti-Bacău, Hanul de răscruce din Poseşti-Prahova, Moara de apă din Musteşti-Arad, atelierele de dogar, olar şi fierar, porţile monumentale ale unor gospodării, troiţele de lemn, fântânile cu cumpănă sau cu colac, împrejmuirile specifice zonelor originare ale gospodăriilor.

„Piatra de temelie" a sectorului în aer liber a fost pusă în anul 1966, iar deschiderea oficială a Muzeului pomiculturii şi viticulturii din România a debutat prin sesiunea ştiinţifică inaugurală din zilele de 3-4 iulie 1971, imaginea satului ctitorit în jurul bisericii de lemn conturându-se deja, prin cele 47 de obiective amplasate în gospodăriile de: Argeş, Buzău, Dâmboviţa, Drăgăşani, Gorj, Muscel şi în sectorul construcţiilor specializate.

Planul Muzeului pomiculturii şi viticulturii din România a fost conceput de dr. arh. Paul Niedermaier de la Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibiului, pe baza unui studiu tematic realizat prin consultarea unor remarcabili specialişti din domeniul etnologiei naţionale: Tancred Bănăţeanu, Corneliu Bucur, Ion Chelcea, Vasile Drăguţ, Gheorghe Focşa, Cornel Irimie, Nicolae Mironescu, Andrei Pănoiu, Paul Petrescu, Paul Stahl, Georgeta Stoica, Boris Zderciuc şi alţii, antrenaţi în această generoasă operă de proiectare a sectorului în aer liber de către inspectorul general din Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, Nicolae Ungureanu, care au recomandat unele obiective monumentale din zonele pomicole şi viticole ale ţării spre analiză şi, eventual, achiziţionare.

Schiţele de demontare-remontare pentru principalele obiective transferate în muzeu au fost realizate iniţial de prof. Grigore Constantinescu (Casa Glodeni-Gorj, Casa Băleşti-Gorj, Casa Tatucilor din Mehedinţi, Casa Ştefăneşti-Muscel, Casa Valea Lungă Gorgota-Dâmboviţa, Hanul Poseşti-Prahova, Crama Dobriţa, Pimniţa Bălăneşti, Pimniţa Drăgoieni, Povarna Voineşti, Pimniţa Cândeşti, Grajd Tătărani ş. a.) şi prof. Iulian Rizea (Biserica Drăguţeşti-Cotmeana, Casa Schitu-Argeş).

În faza incipientă, depistarea construcţiilor reprezentative din zonele pomicole şi viticole ale României a constituit principala preocupare a unui colectiv de specialişti etnologi format din: Constantin Iliescu, Radu Stancu, Iulian Rizea, Vasile Novac, Aurelian

Motomancea, Filofteiu Vochin, Grigore Constantinescu; de amenajarea specifică a interioarelor caselor transferate ante „inaugurare", preocupându-se colectivul muzeografic format din: Eugenia Constantinescu, Valentina Popa, Gheorghiţa Lăzărescu, Melania Cioflan, Felicia Diaconu.

În istoria Muzeului pomiculturii şi viticulturii din România, perioada 1966-1971 a constituit etapa cea mai fecundă, prin amplasarea, în numai 5 ani, a circa jumătate dintre construcţiile existente, ritmul diminuându-se considerabil din cauza reducerii agresive a fondurilor afectate, astfel că, în următoarele patru decenii, s-a amplasat, în medie, un obiectiv pe an.

Importanţa excepţională a Muzeului în aer liber de la Goleşti impune cu acuitate elaborarea unui istoric documentat al organizării „acestui nestemat al arhitecturii naţionale", pentru a se releva – sine ira et studio – contribuţia tuturor specialiştilor şi colaboratorilor din varii domenii de activitate la definitivarea unui „aşezământ ingenios conceput, prin care muzeistica universală a câştigat o unitate de mare şi preţios conţinut în colaborarea dintre om şi natură folosită cu inteligente resurse.".

CONACUL FLORICA –[▲]– Monument reprezentativ de arhitectură în stil neoromânesc, edificat în prima jumătate a sec. XX, în maniera vechilor ansambluri mănăstireşti, cu curte interioară, pe un nucleu de construcţie datând din sec. XVIII. Ansamblul arhitectural este format din: vila Florica, vechea casă a Brătienilor, biserica-necropolă şi crama.

Vila Florica a fost realizată conform proiectului arh. Petre Antonescu, în anii 1912-1915, în paramentul faţadei, fiind încastrate o columnă adusă de la Histria şi un basorelief reprezentând un cavaler trac. În interior, se află un vast salon de primire, numeroase camere, precum şi „biblioteca suspendată", pe care C. Argetoianu o considera „cea mai însemnată bibliotecă particulară din România". Considerat „Mecca liberalilor născuţi, iar nu făcuţi", conacul de la Florica a constituit spaţiul de meditaţie şi de decizii politice importante ale „dinastiei Brătienilor" pentru destinul neamului românesc. Vila de la Florica a fost „casa copilăriei" poetului Ion Pillat, descendent pe linie maternă din această familie de boieri patrioţi.

CASA MEMORIALĂ «LIVIU REBREANU» din Valea Mare-Podgoria –[▲]– a fost edificată în stil arhitectural tradiţional muscelean, la începutul secolului XX, cu două niveluri, având o sală cu foişor dispus central – „biroul de lucru, din exterior" al marelui romancier român. În această casă, Liviu Rebreanu a scris, parţial, romanul «Răscoala», inspirându-se din realitatea satelor argeşene, romanul «Amândoi» şi fragmente din romanele «Jar» şi «Gorila». Casa memorială a fost inaugurată în 1969, ca secţie a Muzeului judeţean Argeş, pe baza unui proiect expoziţional elaborat de muzeografa Angela Popovici, fiind reamenajată, în anul 1981, la solicitarea avizată a Tamarei Dobrin, reprezentanta Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, prin restructurarea tematicii expoziţionale, de către muzeografii Elena Rotaru şi Grigore Constantinescu. Deşi a fost retrocedată actualului proprietar, în anul 2009, casa din Valea Mare-Podgoria va fi asociată permanent, în conştiinţa neamului românesc, cu viaţa şi opera marelui romancier.

Prin modalitatea sa specifică de organizare, Casa memorială «Liviu Rebreanu» a reflectat, timp de patru decenii, imaginea veridică a unui autentic laborator al creaţiei acestui titan al literaturii române, a unui loc de fecundă intimitate, unde un OM a creat o lume, proiectându-se el însuşi, de pe culmile literaturii naţionale, în universalitate.

CASA ION PILLAT din Izvorani –[▲]– construită, la începutul secolului XX, modificată prin restaurare, prezintă elemente specifice arhitecturii populare muscelene, cu sala dispusă pe faţada principală, soclu de zid şi acces lateral la pivniţă.

PIVNIŢELE BRÂNCOVENEŞTI –[▲]– din Valea Mare-Podgoria au fost atribuite, prin tradiţie, domnitorului Constantin Brâncoveanu [1688-1714], care, în perioada culesului viilor, venea împreună cu suita sa, în podgorie; ulterior, au intrat în posesia unei mănăstiri, întrucât, la 1900, era administrată de călugări. Stare de conservare deplorabilă.

STAŢIUNEA DE CERCETĂRI VITICOLE –[▲]– construită ante 1925; model de arhitectură de forme naţionale.

Oraşul Ştefăneşti conservă monumente de arhitectură remarcabile, care au aparţinut unor personalităţi prestigioase ale vieţii politice şi culturale naţionale, amplasate în cartierele: Izvorani– •Crama Golescu [1850] •Vila Donescu [1915/1996]; Ștefănești– •Casa Lolică Antonescu [1/4 XX]; Valea_Mare-Podgoria– •Casa Ghelmegeanu [1/4 XX] •Casa Madgearu [1/4 XX] •Vila Bulandra [1/4 XX] •Vila Turturica [1930], construcţii ce reprezintă importante modele locale ale unei arhitecturi specifice, de forme naţionale.

IN MEMORIAM

✪ **ALIMĂNIŞTEANU PIA** [1872-1962] – prozatoare, memorialistă, fiica lui I. C. Brătianu; absolventă a Colegiului „Sfântul Sava". Opera: «Însemnări din timpul ocupaţiei germane (1916-1918)» [1929], «Dobrogea – file trăite» [1936],«Plaiuri olteneşti» [1938], «Prin cetatea lui Bucur» [1940], «Trecutul viu» [1940].

✪ **ARGEŞEANU CONSTANTIN** [1892-1964] – general de aviaţie, scriitor, traducător. Colaborator la: „Universul literar", „Adevărul literar şi artistic". Membru al Societăţii scriitorilor români. Ofiţer de geniu în Primul Război Mondial [1916-1918]. Opera: «Cântecele tavernei», versuri [1922], «Ferdinand Catolicul», dramă în versuri [1929] «Drumuri albastre. Însemnările unui pilot» [1934], «Ţambalul lui Chiron» [1949], «Pilot fără noroc» [1958], «Povestiri» [1961], «Blestemul cailor» [2003]. Traduceri din: Al. P. Puşchin - «Nuvele» şi Al. Iaşin - «Aliona şi Famena».

✪ **BRĂTIANU I. GHEORGHE** [1898-1953] – remarcabil istoriograf şi om politic român; profesor universitar la Iaşi şi Bucureşti. Opera: «Une enigme et un miracle historique: Le peuple roumain / O enigmă şi un miracol istoric: poporul român» [1937/1940], «Acţiunea politică şi militară a României în 1919 în lumina corespondenţei diplomatice a lui Ion I. C. Brătianu» [1940], « Origines et formation de l'unité roumaine / Originile şi formarea unităţii româneşti» [1943], «Tradiţia istorică despre întemeierea statelor româneşti» [1945], «La Mer Noire. Des origines à la conquête ottomane» [1969], «Sfatul Domnesc şi Adunarea Stărilor în Principatele Române» [1977], «File rupte din cartea războiului» ş. a. Arestat de către regimul comunist şi deţinut la Sighetul Marmaţiei [1948], unde moare. Academician. Posesor al unui conac şi al unei moşii la Răteşti.

✪ **BRĂTIANU ION C.** [1821-1891] – important om politic român, preocupat de studierea istoriei naţionale. Ministru şi preşedinte al Consiliului de Miniştri. Fondează Partidul Liberal [1875]. Membru de onoare al Academiei Române [1885]. Autor al volumelor: «Mémoire sur l'Empire d'Autriche dans la Question d'Orient / Memoriu privind Imperiul Habsburgic în problema Orientului» [1855], «Mémoire sur la situation de la Moldo-Valachie depuis le Traité de Paris / Memoriu asupra situaţiei Moldo-Valahiei după Tratatul de la Paris» [1857], «La question religieuse en Roumanie» [1866], «Discursuri» [1912].

✪ **BRĂTIANU ION/IONEL I. C.** [1864-1927] – mare om politic român; ministru şi preşedinte al Consiliului de Miniştri; conducătorul Partidului Naţional Liberal [1909-1927]; colaborator apropiat al regilor României, Carol I şi Ferdinand. Membru de onoare al Academiei Române [1927]. Autor al volumelor: «Notre commerce de cereales» [1899], «Manifestul-Program al Partidului Naţional Liberal» [1911] ş. a.

✪ **BRĂTIANU I. C. VINTILĂ** [1867-1930] – economist şi om politic. Participă, împreună cu Anghel Saligny, la construirea podului de la Cernavodă. Preşedinte PNL [1927-1930]. Adept, ca ministru de finanţe, al doctrinei liberale: „Prin noi înşine !". Opera: «Bugetul» [1913], «Politica financiară a statului» [1916], «Politica de stat în industria petrolului» [1911], «Interesele României în actualul război» [1914], «Pentru conştiinţa naţională» [1915], «Asupra stabilizării monedei româneşti [1928] ş. a. Membru de onoare al Academiei Române [1929].

✪ **DAVILA ALEXANDRU** [1862-1929] – dramaturg şi om de teatru, fiul celebrului dr. Carol Davila [1832-1884] şi al Anicăi Racoviţă, nepoata lui Dinicu Golescu; născut în Conacul Goleştilor. Director al Teatrului Naţional din Bucureşti [1905-1908/1912-1914], imprimând o viziune modernă asupra spectacolului teatral; regizor al Companiei de teatru Davila [1909], prima companie particulară de teatru din România. Opera: «Cotillon» [1900], «Basmul cu domniţa din vis», pantomimă-balet [1904], «Sutaşul Troian» [1904], «Povestea neamului de la Traian la Carol I» [1906], «Duda şi Mura» [1917], «Din torsul zilelor», două volume [1928]. Capodopera sa, drama istorică în versuri ample de factură romantică,

«Vlaicu-Vodă» [1902], piesă constituentă a proiectatei trilogii «Mirciada», scrisă, parţial, la Izvoru de Sus şi Goleşti, reprezintă una dintre capodoperele dramaturgiei naţionale. În dramă, se evocă un moment definitoriu din lupta pentru consolidarea independenţei Ţării Româneşti. Premiul naţional pentru poezie [1929].

✪ **GHEORGHIU DIMITRIE** [1899, Goleşti-1949, Aiud] – economist, director al Creditului Minier [1940-1948]; militant anticomunist, arestat [1948], condamnat la 20 ani muncă silnică pentru legături cu diaspora; decedat în Penitenciarul Aiud.

✪ **GOLESCU ALEXANDRU/ALBU** [1815-1873], inginer; descoperă efectele curative ale apelor de la Căciulata; ca dendrolog, amenajează Parcul Florica; participant la revoluţia de la 1848 din Bucureşti, „din dorinţa de a arăta lumii că există vitalitate în poporul român". Emigrant patru ani în Imperiul Otoman; „învins de dorul ţării", solicită domnitorului Barbu Ştirbei „să se lase liberă înturnarea la vatra părintească". Înmormântat în Parcul Goleştilor.

✪ **GOLESCU ALEXANDRU G./ARĂPILĂ** [1819-1881] – om politic cu preocupări vizând istoria naţională; participant la revoluţia din 1848 şi la Unirea Principatelor; ministru şi prim-ministru al României. Opera: «De l'abolition du servage dans les Principautés Dannubiennes» [1856], «Journal d'Alexandre Georges Golesco» [1896] ş. a.

✪ **GOLESCU CONSTANTIN/DINICU** [1777-1830] – cărturar iluminist, memorialist, traducător. Fondator al Societăţii culturale [1822]; întemeietorul Şcolii slobode obşteşti de la Goleşti [1826]. Opera sa principală «Însemnare a călătoriei mele Constandin Radovici din Goleşti făcută în anul 1824, 1825, 1826» – primul jurnal de călătorie tipărit în limba română – conţine impresii dintr-un voiaj european, cu referiri critice la situaţia social-economică a Ţării Româneşti; scrie «Adunare de tratacturile ce s-au urmat între preaputernica împărăţie a Rusiii şi Nalta poartă» [1826]; traduce «Adunare de pilde bisericeşti şi filosofeşti» [1826] şi «Elementuri de filosofie morală» [1827].

✪ **GOLESCU GHEORGHE/IORDACHE** [c.1776-1848]– cărturar iluminist, frate cu Dinicu Golescu. În calitate de efor al şcolilor [1818], sprijină dezvoltarea învăţământului în limba română. Autor al unei gramatici româneşti («Băgări de seamă asupra canoanelor grămăticeşti» [1840], al dicţionarului («Condica limbii române»); dramaturg («Comedia ce se numeşte Barbu Văcărescu, vânzătorul ţării» ş. a.); traduce cântul I din «Iliada», de Homer.

✪ **GOLESCU ZINCA/ZOE** [1792-1879]; soţia cărturarului iluminist Dinicu Golescu; mama „fraţilor Goleşti": Ştefan, Nicolae, Radu şi Alexandru, precum şi a Anei – căsătorită Racoviţă. Participantă activă la revoluţia din 1848 de la Bucureşti; autoexilată la Sibiu şi în Imperiul Otoman [1849]; revenind în ţară, este obligată, de consulul rus, să se stabilească la Goleşti, unde redeschide Şcoala slobodă obştească.

✪ **PILLAT ION** [1891-1945] – poet remarcabil. Versuri de factură parnasiană şi simbolistă («Visări păgâne» [1912], «Eternităţi de-o clipă» [1914], «Amăgiri» [1916], «Grădina între ziduri» [1919]); poezie tradiţionalistă («Pe Argeş în sus» [1923] – („Capodopera lui Ion Pillat este «Aici sosi pe vremuri»", apreciază George Călinescu); «Satul meu» [1929]); de viziune neoclasică («Scutul Minervei», «Ţărm pierdut», «Poeme într-un vers» [1936], «Caietul verde»); eseuri («Tradiţii şi literatură» [1943], «Portrete lirice» [1936]), «Poezia toamnei» [1921] – antologie; «Antologia poeţilor de azi», în colaborare cu Perpessicius; dramaturgie: «Dinu Păturică», prelucrare după romanul «Ciocoii vechi şi noi» de Nicolae Filimon [1925], basmul «Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte» inspirat de Petre Ispirescu [1926]; traduceri din: Baudelaire, Valéry, Goethe, Eliot. Membru corespondent al Academiei Române [1936].

✪ **RACOVIŢĂ CONSTANTIN** [1830-1891] – ofiţer, tribun în oştirea lui Avram Iancu; paşoptist; participă în tabăra de la Râureni condusă de general Gheorghe Magheru şi la tratativele cu revoluţionarii maghiari purtate de Nicolae Bălcescu, transcriind «Pactul de pacificare».

✪ **REBREANU LIVIU** [1885, Târlişua-1944, Valea Mare-Podgoria] – personalitate proeminentă a culturii naţionale, ctitor al romanului românesc modern, care se integrează, prin monumentala sa operă literară – frescă inimitabilă a realităţilor sociale din România primei jumătăţi a secolului XX – în galeria creatorilor de seamă din literatura universală. Romane celebre («Ion», «Răscoala», «Pădurea spânzuraţilor»); romane: poliţist («Amândoi»), politic («Gorila»), teozofic («Adam şi Eva»), de inspiraţie psiho-patologică

(«Ciuleandra»), istoric («Crăişorul Horia»); dramaturg (comedii de moravuri: «Plicul», «Apostolii»); nuvele («Proştii», «Răfuiala», «Golanii», «Iţic Ştrul dezertor»); memorialistică («Jurnalul de la vie»). La Valea Mare-Podgoria, a scris, parţial, romanele: «Răscoala», «Gorila», «Jar» şi «Amândoi».

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 464-465; Idem– *Alexandru Davila*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Dinicu Golescu*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Iordache Golescu*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Ion Pillat*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Liviu Rebreanu*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Mănăstirea Vieroş*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Muzeul pomiculturii şi viticulturii din România*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Bisericile de lemn din judeţul Argeş – monumente de arhitectură*, www.google.ro, calameo.1227548; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

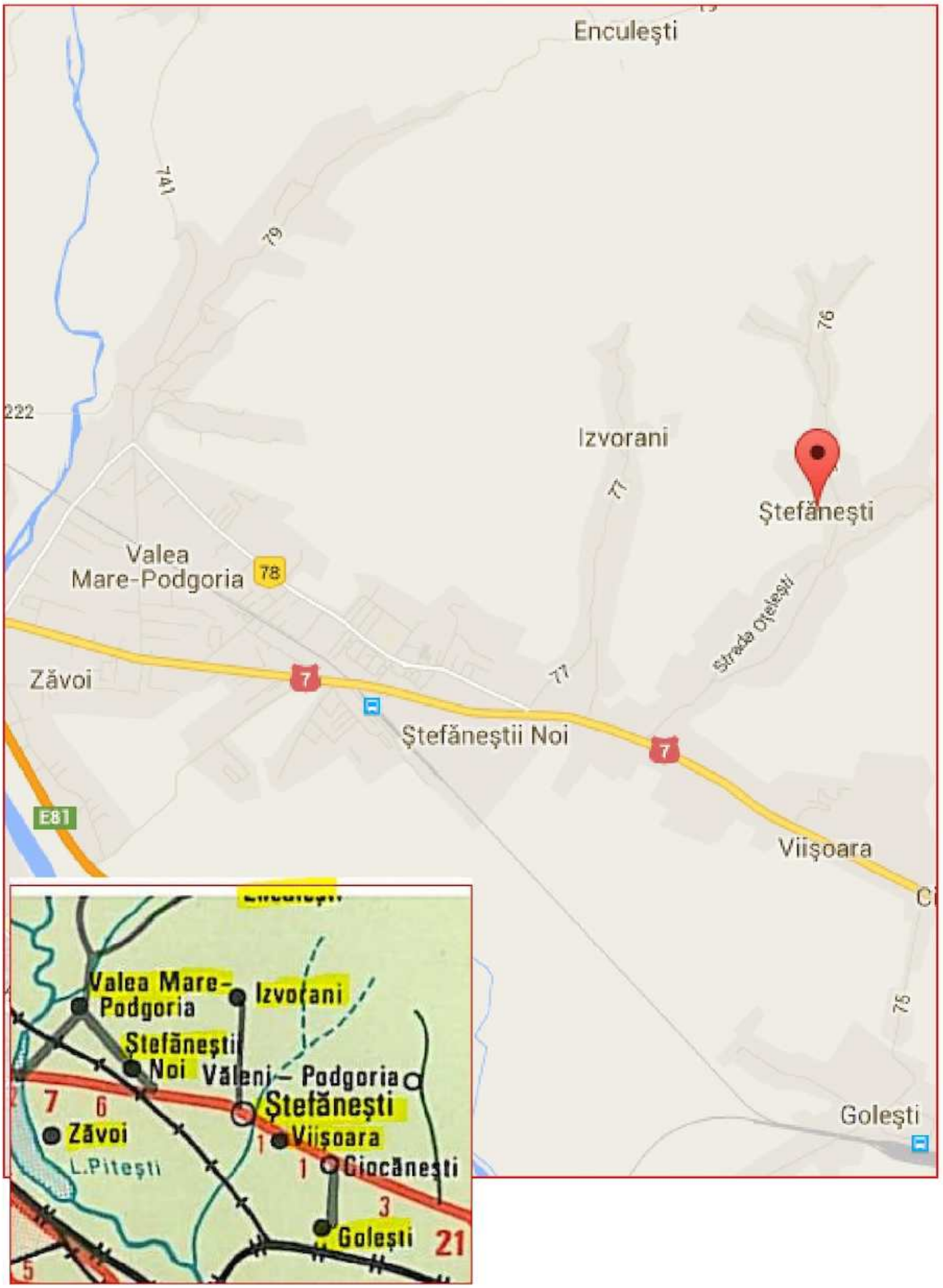
Enculeşti
79
222
Izvorani
76
71
Ştefăneşti
Valea
Mare-Podgoria
78
Zăvoi
7
77
Ştefăneştii Noi
Viişoara
E81
Valea Mare-
Podgoria
Izvoţani
Ştefăneşti
Noi
Văleni – Podgoria
Ştefăneşti
7 6
Zăvoi
Viişoara
L.Piteşti
1
Ciocăneşti
3
Goleşti
21
5
Goleşti

11

PRIMĂRIA ORAŞULUI ŞTEFĂNEŞTI.

CASA DE CULTURĂ ŞTEFĂNEŞTI.

FOIŞORUL CONACULUI GOLEŞTILOR.

CONACUL GOLEŞTILOR.

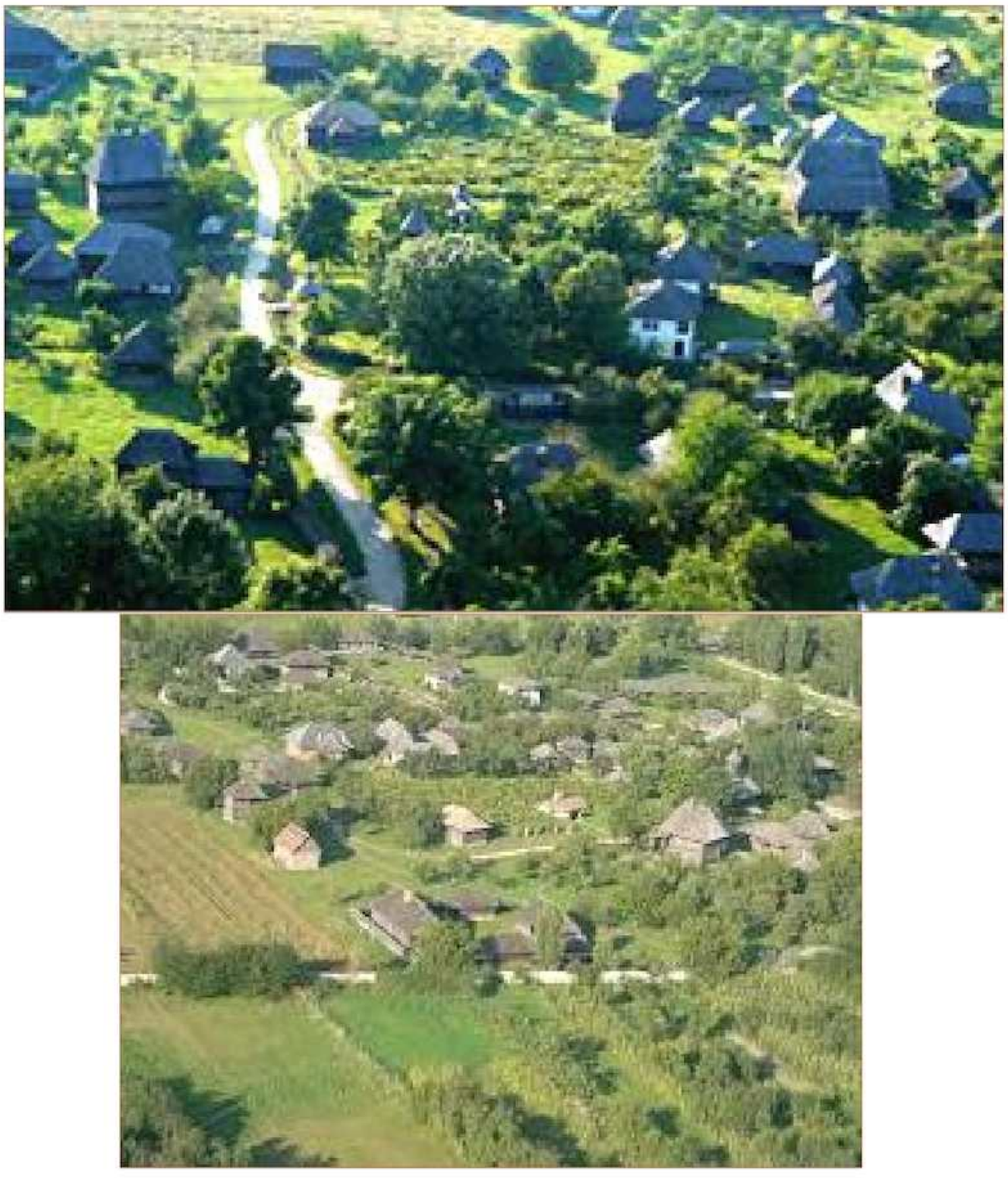

MUZEUL POMICULTURII ŞI VITICULTURII DIN ROMÂNIA.

BISERICA GOLEŞTI.

VILA FLORICA DIN CONACUL BRĂTIENILOR.

BISERICA BRĂTIENILOR

CONACUL BRĂTIENILOR.

CASA MEMORIALĂ «LIVIU REBREANU».

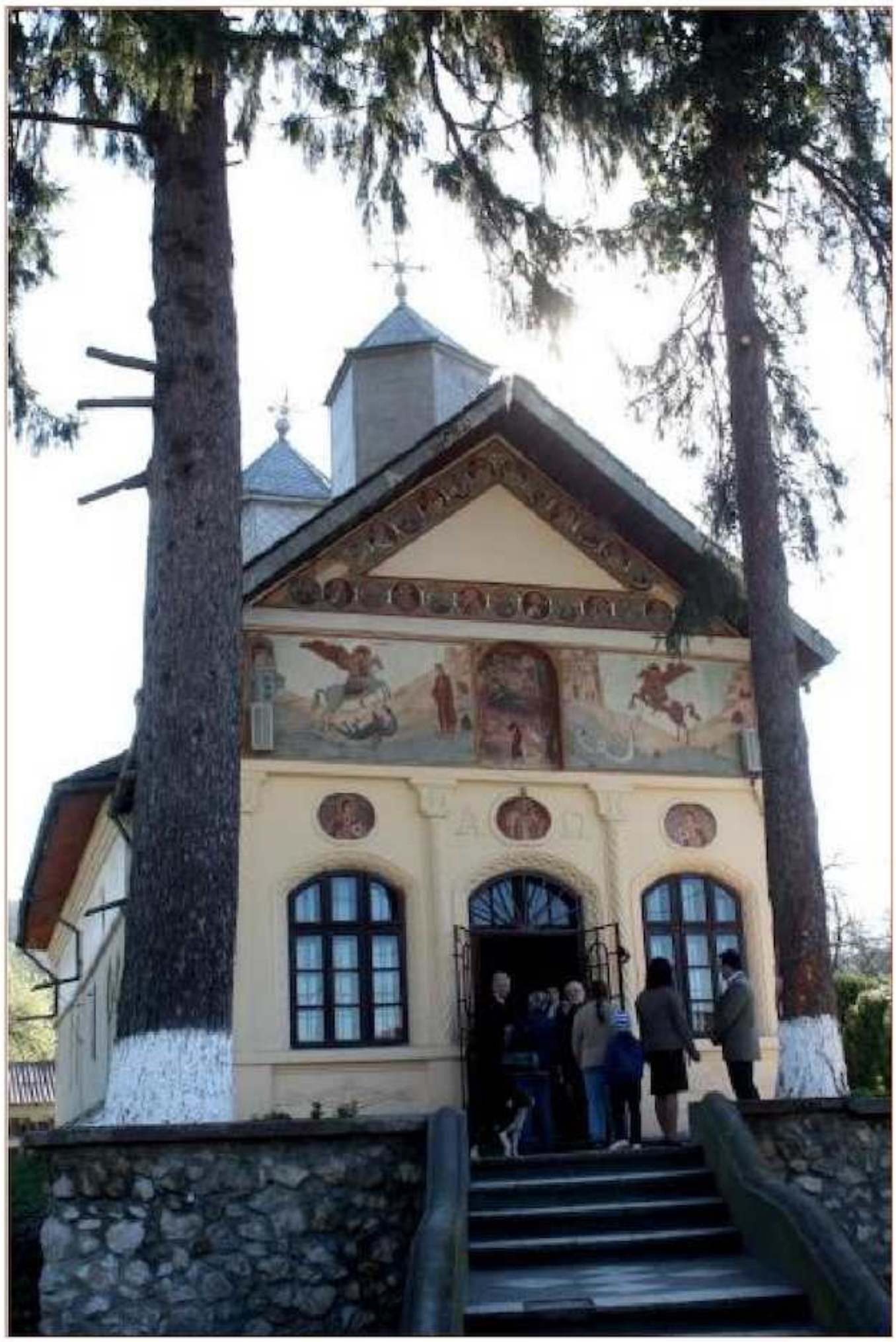

BISERICA VALEA MARE-PODGORIA.

BISERICA ŞTEFĂNEŞTI VALE.

LICEUL ŞTEFĂNEŞTI.

MONUMENTUL EROILOR ŞTEFĂNEŞTI.

CASA DE CULTURĂ ŞTEFĂNEŞTI.

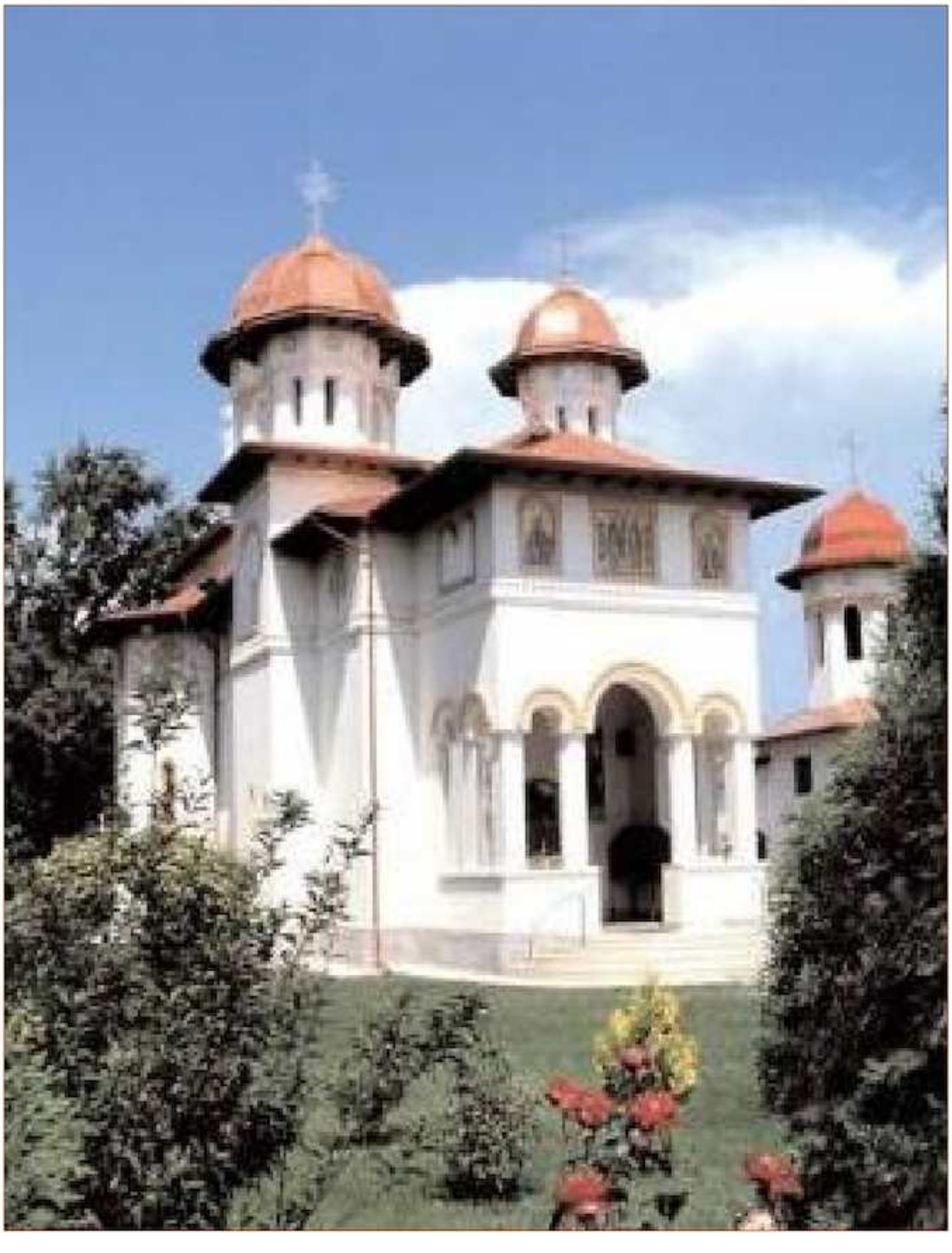

BISERICA NOUA DIN ŞTEFĂNEŞTI.

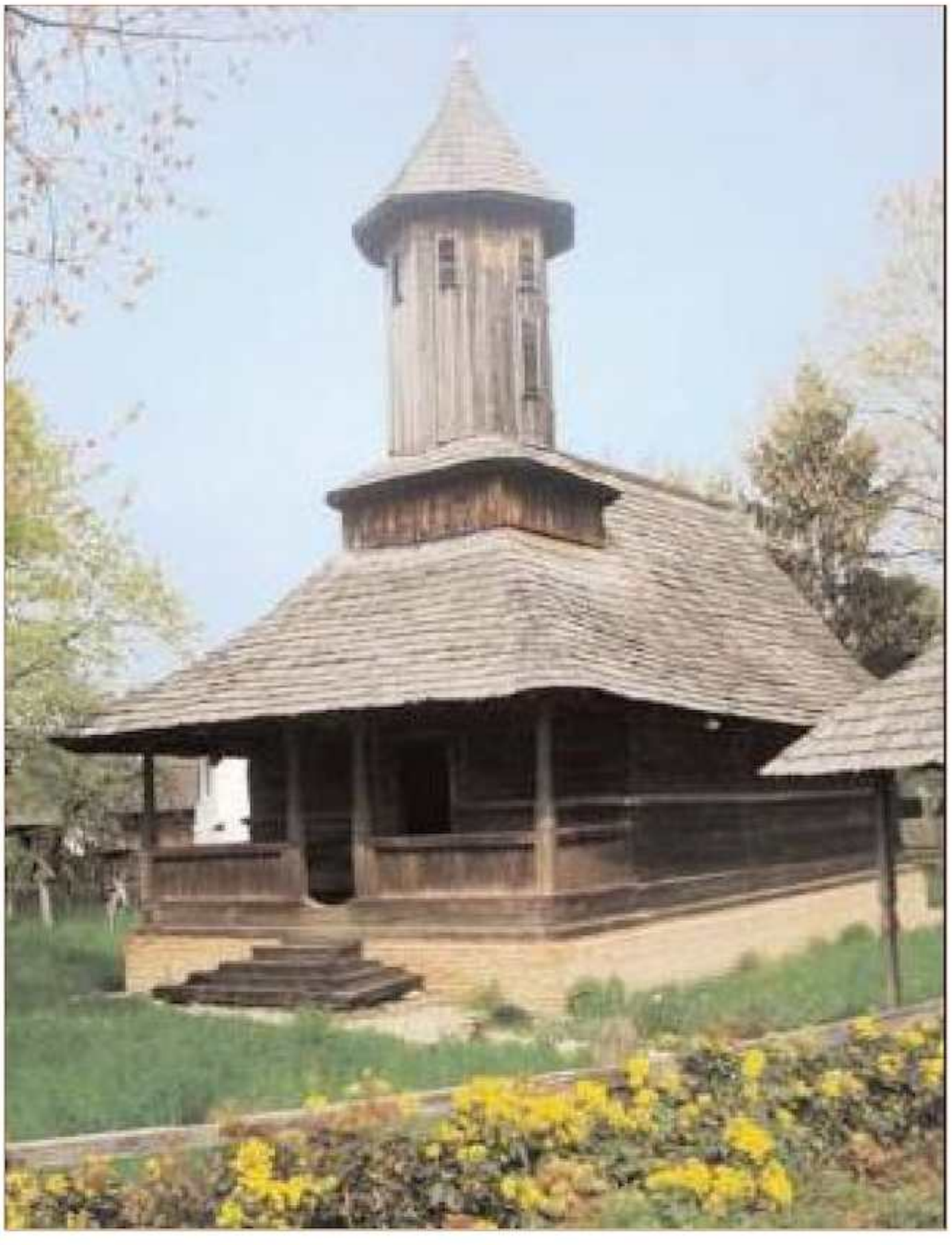

BISERICA DE LEMN DRĂGUŢEŞTI
AMPLASATĂ PE TERENUL
MUZEULUI POMICULTURII ŞI VITICULTURII DIN ROMÂNIA.

LEGĂMÂNTUL GOLEŞTILOR –
SCULPTURĂ DE NICOLAE NICA.

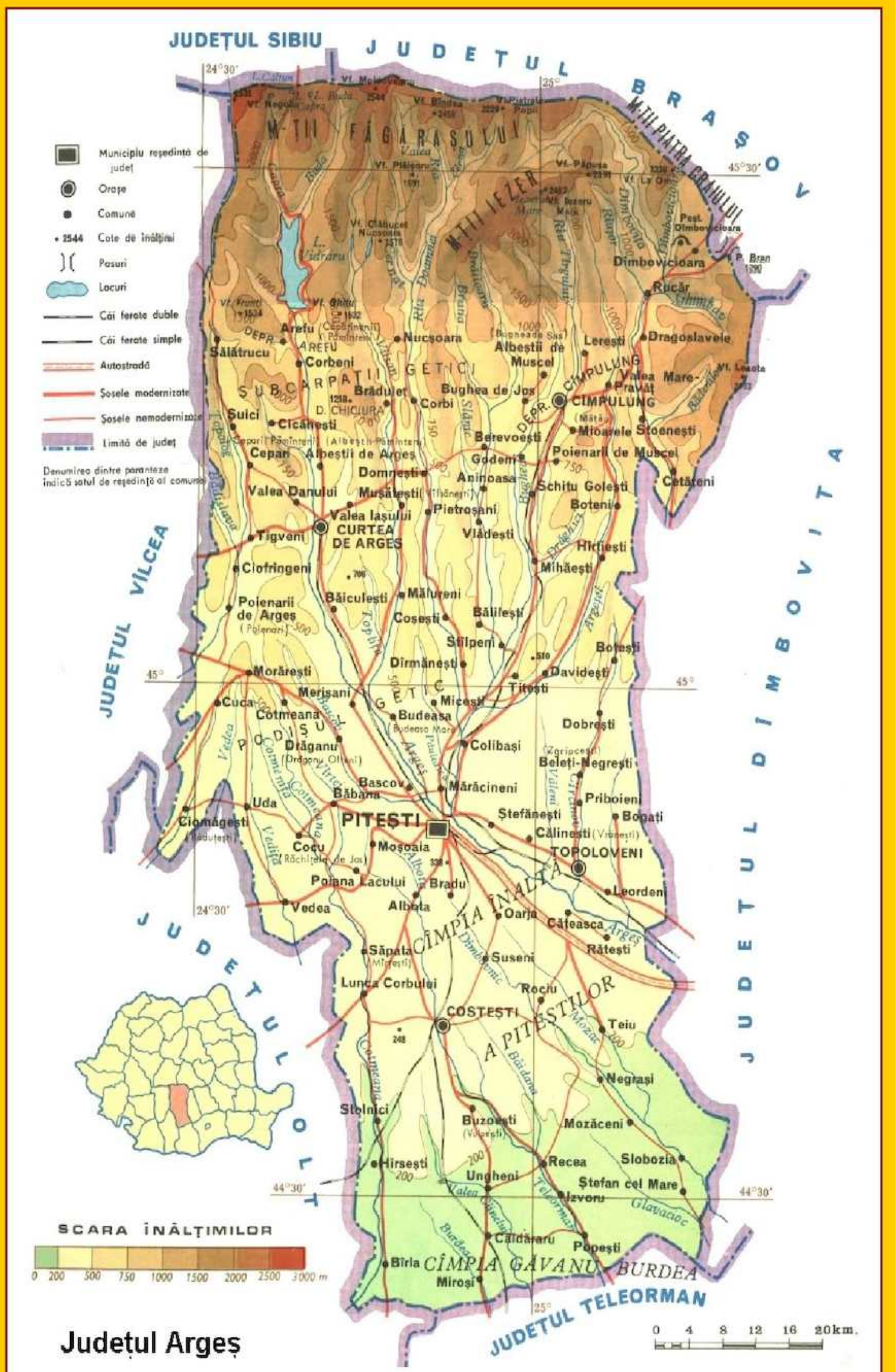

Județul Argeș